

ONZE OMGEVING: NATUUR EN BOS

Gent, 23/09/14

Prof. Dr. G. Van Hoorick

BEVOEGDHEIDSVERDELING IN BELGIË

- ▶ Gewesten bevoegd voor natuurbescherming bossen, ... behalve voor *“in, uit- en doorvoer van uitheemse plantensoorten, diersoorten en hun krenten”*
 - RvSt 2 april 1998: ruime interpretatie uitzondering: ook bezit, notie uitheems
 - Ahof (GwH) 29 oktober 2003: enge interpretatie uitzondering (CITES)
 - bescherming impliceert ook bestrijding: redenering uit Ahof (GwH) 31 jan 1989 – problematiek van bestrijding van distels en meidoorns
- ▶ Overlegverplichting m.b.t. o.m. gewestgrensoverschrijdende bossen, jacht, vogelvangst en visvangst
 - Ahof (GwH) 28 november 1989

BESTUURLIJKE ORGANISATIE

- ▶ Ministers en kabinetten: Leefmilieu en Natuur – Onroerend Erfgoed (Roerend Erfgoed bij Cultuur), met telkens een beleidsraad en een strategische adviesraad (MINA-raad en SARO)
- ▶ Administratie: centrale diensten en provinciale buitendiensten
 - Ministerie van Leefmilieu, Natuur en Energie: daarbinnen
 - Agentschap Natuur en Bos (ANB), waaronder o.m. Afdeling Natuurinspectie (d.i. een IVA)
 - Vlaamse Landmaatschappij (VLM) (d.i. een EVA)
 - Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed: daarbinnen
 - Departement RWO
 - Inspectie RWO (d.i. een IVA)
 - Agentschap voor Onroerend Erfgoed (d.i. een IVA)

NATUURDECREET: INLEIDING

- ▶ Natuurdecreet 1997
- ▶ Historiek
 - Wet natuurbehoud 1973: natuurreervaten, (natuurparken), bescherming van dier- en plantensoorten, vegetatiebesluit 1991 vernietigd
 - Groene Hoofdstructuur 1993 (wens voor een ecologisch netwerk)
 - kaart met natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden, natuurverbindingsgebieden
 - maatregelen “overeengekomen” in de MINA-raad
 - 1^e MAP (nultbemesting in natuurgebieden !) → boerenprotest → val van de toenmalige Vlaamse Regering
 - de nieuwe minister “verzoent” natuurbeschermers en landbouwers

NATUURDECREET: INLEIDING

- ▶ Kenmerken
 - kaderdecreet met zeer weinig rechtstreeks werkende maatregelen
 - ingewikkeld compromis met veel toegevingen aan de landbouwsector
 - primauteit van de ruimtelijke ordening (groene bestemmingen zijn slechts 15 %, gele bestemmingen 55 %)
 - twistpunt historisch permanent grasland
 - gaf nieuw élan aan natuurbehoud
 - het Natuurdecreet werd in 2002 versterkt met een luik ter uitvoering van de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn
- ▶ Overzicht maatregelen
 - Algemene: stand-stillbeginsel, zorgplicht, natuurtoets, natuurvergunning
 - Gebiedsgerichte: VEN en IVON, speciale beschermingszones, natuurreservaten
 - Soortengerichte

NATUURDECREET: ALGEMENE MAATREGELLEN

- Stand-stillbeginsel (art. 8)
 - *“De Vlaamse regering neemt alle nodige maatregelen ter aanvulling van de bestaande regelgeving (...) om het stand-stillbeginsel toe te passen, zowel wat de kwaliteit als de kwantiteit van natuur betreft”*
 - niet rechtstreeks werkend, behoeft uitvoering
 - RvS: marginale toetsing; geen beletsel voor omzetten van “groene” gebieden in industriegebieden, wel compensatie vereist (?)
 - hier richt het beginsel zich enkel tot de Vlaamse Regering

NATUURDECREET: ALGEMENE MAATREGELN

- ▶ Zorgplicht (art. 14)
 - *“Iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die manueel, met mechanische middelen of bestrijdingsmiddelen of (...) ingrijpt op of in de onmiddellijke nabijheid van natuurlijke en deels natuurlijke habitats of ecosystemen, (...), op wilde inheemse fauna of flora (...), of op kleine landschapselementen, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat deze (...) daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden geleverd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken, of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.”*

NATUURDECREET: ALGEMENE MAATREGELLEN

- ▶ Zorgplicht (art. 14)
 - inbreuk strafbaar
 - eerdere bepaling werd door GwH strijdig bevonden met lex certa-beginsel (GwH 27 mei 2008)
 - rechtstreeks werkend, wel mogelijkheid van codes van goede natuurpraktijk
 - richt zich tot iedereen die een handeling stelt (RvS: niet de vergunningverlenende overheid)
 - cascade: voorkomen – beperken – herstellen (impliciet: compenseren indien herstel onmogelijk)
 - grote potentie voor natuurbehoud – probleem als bepaalde handeling gedetailleerd is geregeld in de wetgeving of in een vergunning
 - toepassingsgevallen in de rechtspraak

NATUURDECREET: ALGEMENE MAATREGELLEN

- Natuurtoets (art. 16)
 - rechtstreekse werking
 - vergunningverlenende overheid (ook bij meldingsplicht) bij om het even welke vergunning
 - geen bijzondere motiveringsverplichting
 - vermijdbare natuurschade vermijden door vergunning te weigeren of voorwaarden op te leggen
 - vermijdbaar → natuurvriendelijkste alternatief van het project (RvS: niet project elders uitvoeren)
 - toepassingsgevallen in de rechtspraak
 - Duitse Eingriffsregelung geamputeerd overgenomen (geen regeling voor onvermijdbare natuurschade)

NATUURDECREET: ALGEMENE MAATREGELLEN

- ▶ Natuurvergunning (art. 13 jo 9 en 15)
 - geen rechtstreekse werking, richt zich tot Vlaamse Regering
 - rechtsgrond voor regeling, inz. vergunningsplicht inzake beschermde vegetaties en kleine landschapselementen (art. 13 en 15)
 - decretale beperkingen + nieuwe opdracht (art. 9)
 - niet de verwezenlijking van de ruimtelijke bestemming verhinderen
 - niet de landbouwbedrijfsvoering en het teeltplan regelen, met uitzonderingen
 - » weinig geëxploiteerde graslanden
 - poldergraslanden aangewezen door Vlaamse Regering (> 10.000 ha ?)

NATUURDECREET: ALGEMENE MAATREGELEN

- Natuurvergunning: Natuurbesluit 1998
 - moet nog aangepast worden aan nieuwe opdracht ivm poldergraslanden
 - relatief verbod op wijziging bepaalde vegetaties
 - welke vegetaties ?
 - * holle wegen, graften, bronnen,
 - * historisch permanent grasland en poelen in groengebieden, (...) → bijlage IV
 - * vennen en heiden, moerassen en waterrijke gebieden, duinvegetaties “*nader aangegeven in bijlage V*”
 - ontheffing door de minister
 - problemen: kenbaarheid, statuut BWK (rechtspraak)
 - RvS 27 januari 2000, CV WVI

NATUURDECREET: ALGEMENE MAATREGELEN

- vergunningsplicht
 - vegetaties
 - * alle, ook historisch permanente graslanden en poelen → bijlage IV
 - * afbranden, met mechanische middelen vernietigen, ...
 - * enkel binnen groene of geelgroene bestemmingen
 - kleine landschapselementen (hagen, bomenrijen, hoogstamboomgaarden, greppels, poelen, ...)
 - * rooien, uitgraven, ...
 - * vanaf agrarische gebieden en groener
 - natuurvergunning door gemeentebestuur, geen openbaar onderzoek; administratief beroep bij deputatie mogelijk

NATUURDECREET: ALGEMENE MAATREGELEN

- uitzonderingen, o.m.
 - huiskavels
 - stedenbouwkundige vergunning na advies van ANB
 - * RvS 27 januari 2000, CV WVI
 - kapmachtiging Bosdecreet
 - beheersplannen
 - normale onderhoudswerken
- knelpunten: niet overal, kenbaarheid, bureaucratisch voor populierenrijen, complex (toepassingen in rechtspraak), verhouding met stedenbouwkundige vergunning

2.2.2.2.3. Het komt in het milieurecht meer voor dat de Vlaamse regering, door de tussenkomst van verschillende van haar ministers en diensten, met betrekking tot eenzelfde inrichting of activiteit, op grond van verschillende regelgevingen, verschillende beslissingen treft. Men denke bijvoorbeeld aan een inrichting waarvoor wel een bouwvergunning, doch niet de milieuvergunning, of omgekeerd, wordt verleend.

Er lijkt geen "eenheidsbeginsel", indien dit overigens zou bestaan, te kunnen ingeroepen worden in verband met beslissingen die op grond van verschillende wetgevingen genomen worden. Het feit dat een activiteit in overeenstemming is met de ene regelgeving, impliceert immers niet dat ze ook in overeenstemming is met een andere.

Op die manier kan de Vlaamse regering er inderdaad in rechte toe gebracht worden om door middel van verschillende van haar ministers of ambtenaren, ongeacht hun plaats in het organogram, -schijnbaar- tegenstrijdige beslissingen te nemen.

NATUURDECREET: GEBIEDSGERICHTE MAATREGELEN

- ▶ Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN= GEN + GENO)
 - “*samenhangend en georganiseerd geheel*” van gebieden met voorrangsfunctie voor natuur
 - aanwijzing
 - van 125.000 ha (9 %) binnen 5 jaar, binnen groene en geelgroene ruimtelijke bestemmingen (knelpunt !!! 9 % zoeken binnen 15 %)
 - » realiteit: 85.000 ha (7 %) in 36 Besluiten van de Vlaamse Regering in 2003 via bepaalde procedure met openbaar onderzoek
 - » RvS Martens 2008: 5 jaar overschreden, dus Vlaamse Regering was onbevoegd ! → reparatiedecreet: streeftermijn
 - » rechtspraak RvS: andere problemen

NATUURDECREET: GEBIEDSGERICHTE MAATREGELLEN

- bijkomende aanwijzingen kunnen via de ruimtelijke ordening
- aanwijzing kan ook ongedaan worden gemaakt via de ruimtelijke ordening (zelfs beperkt via gemeentelijk RUP)
- Bescherming, beheer en inrichting (Natuurdecreet en Maatregelenbesluit)
 - instandhouding bepaalde habitats administratieve overheden op hun gronden, natuurgericht waterbeheer, natuurrichtplan, ...
 - verbodsbepalingen (behoudens ontheffing door ANB of minister)
 - » bestrijdingsmiddelen (spoort samen met bemestingsmogelijkheden → nog twee generaties ...)
 - » vegetatiewijziging, wijziging microreliëf, ...
 - VEN-toets (art. 26bis) t.a.v. vergunnings- of meldingsplichtige activiteiten (lijkt of habitattoets, maar niet voor plannen)

NATUURDECREET: GEBIEDSGERICHTE MAATREGELLEN

- ▶ Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON)
 - ook “*geheel*” van gebieden, maar met nevenfunctie natuur
 - aanwijzing
 - van 150.000 ha (11 %) natuurverwevingsgebieden binnen 5 jaar, binnen landschappelijk waardevolle agrarische gebieden en groener, van natuurverbindingsgebieden
 - » realiteit: 2.000 ha (?) via de ruimtelijke ordening
 - kan ook via ruimtelijke ordening
 - maatregelen (Natuurdecreet en Maatregelenbesluit)
 - instandhouding bepaalde habitats administratieve overheden op hun gronden, ...
 - stimulerende maatregelen

NATUURDECREET: GEBIEDSGERICHTE MAATREGELN

▸ Natuurreservaten

· twee soorten:

- Vlaamse natuurreservaten: aangewezen door Vlaamse Regering op gronden van het Vlaamse Gewest
- erkende natuurreservaten: erkend door Vlaamse Regering op verzoek van eigenaar (natuurvereniging)
- aanwijzings- en erkenningsprocedure zijn gesloten (met advisering, zonder openbaar onderzoek), doch geen juridische betwistingen (want geen maatregelen naar omgeving toe)
- pareltjes: beiden samen ongeveer 1 % van Vlaanderen

· gevolgen:

- verbodsbepalingen (sporten, motorvoertuigen, constructies, ...)
- beheerplan (→ natuurstreefbeeld) goedgekeurd door minister
- subsidiëring van de aankoop en het beheer (knelpunt ?)

NATUURDECREET: GEBIEDSGERICHTE MAATREGELEN

- Geïntegreerd natuurbeheer en natuurbeheerplan
 - Overgebracht vanuit het Bosdecreet
 - Bosbeheerplan afgeschaft
 - Natuurbeheerplan komt in de plaats
 - Verplichting voor sommige overheden en voor natuurreservaten , facultatief voor private beheerders
 - Vier types van natuurkwaliteit: meestal keuze, natuurreservaat is type 4
 - Staat open voor eenieder
 - Goedgekeurd door minister of ANB
 - Managementplan Natura 2000
 - Natuurstreefbeelden kunnen worden vastgesteld door Vlaamse Regering
 - Uitvoeringsbesluit moet nog komen: beheer- en aankoopsubsidies ?

NATUURDECREET: GEBIEDSGERICHTE MAATREGELEN

► Diverse

- Speciale beschermingszones (later)
- Regionale landschappen (= samenwerkingsverband)
- Natuurrichtplannen
- Natuurinrichting
- Natuurprojectovereenkomsten, beheersovereenkomsten
- Verwerving, onteigening
- Recht van voorkoop
 - Vlaamse Gewest: VEN, natuurreservaten en uitbreidingsperimeter binnen groene bestemmingen, natuurinrichtingsproject
 - Terreinbeherende natuurverenigingen (voor terreinen die zij huren)
 - Recht van voorkoop gaat niet voor op pachter
- Toegankelijkheid (later)
- Gedwongen aankoop en schadevergoeding

DUINENDECREET

- ▶ in 1993 ingevoegd in Wet natuurbehoud: “superdecreet” in relatie tot ruimtelijke ordening
- ▶ bouwverbod in afgebakende gebieden in de kustduinen
 - beschermd duingebied en voor het duingebied belangrijk landbouwgebied: volledig en absoluut bouwverbod vanaf 17 september 1993 of 30 november 1994 (1.150 ha)
 - uitzonderingen: zonevreemde gebouwen; landbouwbedrijven in voor het duingebied belangrijk landbouwgebied
- ▶ absoluut bouwverbod (Gent 2003: behalve als werken reeds begonnen waren)
- ▶ gedwongen aankoop en schadevergoeding
- ▶ handhaving
- ▶ betwistingen voor RvS en GwH → slotsom: heeft standgehouden

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

► Historiek:

- Vogelrichtlijn 1979: publieke opinie tegen jacht op trekvogels → regeling van vogelbescherming, jacht op vogels, ... en twee artikelen over habitatbescherming; eenvoudige en sterke tekst (zeker door het HvJ)
- Habitatrichtlijn 1992: nu komen de andere wilde (planten- en) diersoorten aan bod, alsook “habitats” (biotopen) op zich + invoering van een afwijkingsregime voor de habitatbescherming (ook in de Vogelrichtlijn); complexe en zwakkere tekst

► Vogelrichtlijn: doelstellingen en toepassingsgebied :

- instandhouding van alle in het wild levende vogelsoorten (art. 1)
- populatie(s) op niveau houden of brengen dat beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen, waarbij zij tevens rekening houden met economische en recreatieve eisen (art. 2) + stand-still (art. 13)

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Vogelrichtlijn: algemene habitatbescherming (art. 3):
 - “*met inachtneming van de in artikel 2 genoemde eisen, alle nodige maatregelen nemen voor alle in artikel 1 bedoelde vogelsoorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen*” (art. 3.1.) – beschermingszones, ruimtelijke ordening, ... (art. 3.2.)
 - directe werking niet uitgesloten
 - HvJ 2002 Commissie t. Ierland: dramatische achteruitgang van het moerassneeuwhoen door overbegrazing van o.m. heidegebieden door schapenteelt → veroordeling van Ierland voor nemen van onvoldoende maatregelen; bijna resultaatsverbintenis

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- ▶ Vogelrichtlijn: speciale beschermingszones (art. 4):
 - Aanwijzing:
 - voor vogelsoorten van bijlage I (ooievaar, blauwborst, kiekendief, ...) en geregeld voorkomende trekvogelsoorten
 - *“de naar aantal en oppervlakte voor de instandhouding van deze soorten meest geschikte gebieden als speciale beschermingszones aanwijzen”; watergebieden, ... (art. 4.1. en 4.2.) (in 1981 !)*
 - Instandhouding:
 - *“opdat de soorten daar waar zij nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten” (art. 4.1.)*
 - oorspronkelijke tekst: *“passende maatregelen nemen om vervuiling en verslechtering van de woongebieden te voorkomen, ...” (art. 4.4. eerste zin)*
 - latere tekst: *“passende maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de habitats in de speciale beschermingszones niet verslechteren, en geen significante verstoring” (art. 6.2. HRL) + afwijkingsregime (art. 6.3. en 6.4.)*

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Rechtspraak over aanwijzing:
 - HvJ 1993 Commissie t. Spanje (Marismas de Santoña)
 - » Spanje veroordeeld ten aanzien van één gebied
 - » alleen ornithologische criteria mogen rol spelen bij aanwijzing: meest geschikte gebieden → aanwijzingsverplichting (stand in 1981) (!!!)
 - » instandhoudingsverplichtingen gelden ook al heeft een Lid-Staat het gebied niet aangewezen (= directe werking)
 - HvJ 1996 Lappel Bank in Verenigd Koninkrijk
 - » geen economische eisen om “klein” gebied niet mee aan te wijzen
 - HvJ 1998 Commissie t. Nederland
 - » Nederland veroordeeld in het algemeen: te weinig gebieden aangewezen (dat was overigens groot algemeen probleem)
 - » IBA 1989 (nu IBA 2000) is maatstaf tenzij wetenschappelijk tegenbewijs (omkering van bewijslast) (stand in 1981) (→ 30 %)

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- HvJ 2006 Commissie t. Portugal
 - » inkrimping of grenzen wijzigen kan enkel indien de grenzen niet meer overeenkomen met de voor instandhouding meest geschikte gebieden
- HvJ 2007 Commissie t. Spanje
 - » ook in stedelijke omgeving (kleine torenvalk); stedenbouwkundige redenen mogen geen rol spelen bij aanwijzing
 - » aanwijzing op grond van HRL rechtvaardigt niet de niet-aanwijzing op grond van VRL
- HvJ 2007 Commissie t. Oostenrijk
 - » regelmatige aanwezigheid kwartelkoning in 2000-2002 maakt dat gebied moet worden aangewezen → aanwijzing is geen éénmalig doch dynamisch proces
- HvJ 2010 Commissie t. Oostenrijk
 - » dat de kwaliteit van het gebied niet is verslechterd zonder aanwijzing vormt geen reden voor niet-aanwijzing

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Rechtspraak over instandhouding
 - vooreerst: richtlijnen stellen resultaat voorop, de Lid-Staten bepalen de maatregelen – hangen af van soort tot soort
 - HvJ (diverse arresten)
 - » juridisch statuut als speciale beschermingszone
 - » niet enkel negatieve, maar ook positieve instandhoudingsmaatregelen ter verbetering
 - » hoeven niet per se specifiek te zijn voor elke zone of soort
 - » Art. 6.2. HRL resultaatsverbintenis
 - » afwijkingsregime van art. 6.3. en 6.4. HRL geldt niet voor niet-aangewezen speciale beschermingszones

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- HvJ 2011 Commissie t. Spanje (Altosil)
 - » over open kolenmijnen en de auerhoen en de bruine beer
 - » bij bestaande activiteiten vergund van vóór de aanwijzing zelfs buiten het gebied is er een inbreuk op de instandhoudingsverplichting (art. 6.2. HRL) indien deze activiteiten barrières doen ontstaan die de staat van instandhouding van de soort ongunstig beïnvloeden
 - » per analogie kan art. 6.4. HRL op deze activiteiten worden toegepast maar de lidstaat moet dit wel aanvoeren

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- ▶ Habitatrictlijn: doelstellingen en toepassingsgebied
 - “... *bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna ...*”; “... *in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen*”; “... *wordt rekening gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en locale bijzonderheden*” (art. 2)
 - natuurlijk erfgoed van de Gemeenschap → communautaire co-financiering
 - veel definities
 - Europees ecologisch netwerk: Natura 2000: speciale beschermingszones VRL + speciale beschermingszones HRL (art. 3) + aandacht voor landschapselementen daarbuiten (art. 10)
 - Engelse termen: Special Protection Areas (SPA's) + Special Areas of Conservation (SAC's)
 - Lid-Staten moeten toezien op staat van instandhouding soorten ... (art. 11)

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN (GEBIEDSGERICHT LUIK)

- Habitatrictlijn: speciale beschermingszones (art. 4-6):
 - Aanwijzing:
 - voor habitats van bijlage I (heel wat duinen, estuaria, droge heide, “*dehesas*”, ...) en de soorten van bijlage II (heel wat vleermuizen, lynx, kamsalamander, ...), volgens criteria van bijlage III (representativiteit, oppervlakte, mate van instandhouding, ...)
 - drie fases gedurende 12 jaar (dus tot 2004): Lid-Staat nationale lijst – Commissie lijst per bio-geografische regio (→ rechtsgevolgen gaan in) – Lid-Staat definitieve aanwijzing

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Habitatrictlijn: speciale beschermingszones (art. 4-6):
 - Instandhouding:
 - “de nodige instandhoudingsmaatregelen treffen”; “... van ruimtelijke-orderingsplannen deel uitmakende beheersplannen en wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst beruste maatregelen ... die beantwoorden aan de ecologische vereisten ...” (art. 6.1.)
 - “passende maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de habitats in de speciale beschermingszones niet verslechteren, en geen significante verstoring” (art. 6.2.)
 - afwijkingsregime (art. 6.3. en 6.4.)

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Rechtspraak over aanwijzing:
 - HvJ (diverse arresten)
 - » alleen ecologische criteria mogen rol spelen bij vaststelling nationale lijst
 - » alleen natuurbeschermingsredenen mogen rol spelen bij definitieve aanwijzing
 - » vanaf nationale lijst, doch vóór definitieve aanwijzing → een soort stand-still (nog geen toepassing van het afwijkingsregime)
- Rechtspraak over instandhouding:
 - zie VRL
 - positieve instandhoudingsmaatregelen vanaf definitieve aanwijzing

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- ▶ Habitatrictlijn: tekst afwijkingsregime (art. 6.3. en 6.4.) = habitattoets:
 - voor mogelijks nadelige “*projecten en plannen*”
 - als deze (afzonderlijk of in combinatie met elkaar) significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor het gebied
 - maken van “*passende beoordeling*” (~ instandhoudingsdoelstellingen)
 - ofwel zekerheid dat deze het betrokken gebied niet zullen aantasten (met inspraak van de bevolking) → JA
 - ofwel niet: → NEE (geen toestemming), TENZIJ:
 - geen alternatieven
 - dwingende redenen van groot openbaar belang, m.i. van redenen van sociale of economische aard (maar bij * → advies Commissie)
 - compenserende maatregelen → samenhang van Natura 2000

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Habitatrictlijn: uitleg en rechtspraak habitattoets:
 - projecten en plannen:
 - alle soorten vergunningen, bosbeheersplannen, ruimtelijke plannen, ...
 - mogelijks significante dingen uitzonderen (b.v. jacht, landbouw, bepaalde bouwprojecten, ...) mag niet; individuele beoordeling is vereist (HvJ)
 - ze moeten een materiële ingreep inhouden waardoor er iets kan wijzigen (geen verlenging van exploitatievergunning voor luchthaven, zonder dat er verder iets verandert) (HvJ)
 - bestemmingsplannen (ruimtelijke ordening) vallen eronder zelfs al moet de activiteit in kwestie later nog vergund worden (HvJ)
 - bestaande activiteiten die elk jaar opnieuw worden vergund vallen eronder (HvJ 2004 Kokkelvisserij in de Waddenzee)
 - jaarlijks weerkerende onderhoudsbaggerwerken in een vaargeul vallen eronder zelfs al zijn ze vergund vóór afloop omzettingstermijn HRL (HvJ 2010 Stadt Papenburg)

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- ▶ Habitatrictlijn: uitleg en rechtspraak habitattoets:
 - als deze (afzonderlijk of in combinatie met elkaar) significante (nadelige) gevolgen kunnen hebben voor het gebied
 - moet individueel gebeuren (HvJ) → vereist een soort screening vooraf
 - cumulatieve effecten → de laatste ... ?
 - projecten of plannen hoeven niet binnen het gebied gesitueerd te zijn (HvJ) (externe werking)
 - maken van passende beoordeling (~ instandhoudingsdoelstellingen)
 - grondige analyse (HvJ) → soort rapport opgemaakt door deskundigen (dikwijls geïntegreerd in MER), of minstens toch document van de technisch bevoegde administratie waarin impact grondig wordt onderzocht en waarop dan de beslissing tot al dan niet toelaten wordt gebaseerd
 - » kwaliteit van de passende beoordeling (HvJ)
 - problemen: wat als er geen instandhoudingsdoelstellingen zijn ? wat is significante verstoring ?

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Habitatrictlijn: uitleg en rechtspraak habitattoets:
 - ofwel zekerheid dat het het betrokken gebied niet zal aantasten (met inspraak van de bevolking) → JA
 - » voorzorgsbeginsel → zekerheid vereist (HvJ)
 - ofwel niet: → NEE (geen toestemming), tenzij:
 - geen alternatieven
 - » alternatieve tracés, locaties, ... ze moeten onderzocht worden (HvJ 2006 Commissie t. Portugal) maar niet noodzakelijk in de passende beoordeling
 - » proportionaliteitsbeginsel → redelijke, realistische en financieel niet disproportionele alternatieven

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Habitatrictlijn: uitleg en rechtspraak habitattoets:
 - dwingende redenen van groot openbaar belang, m.i. van redenen van sociale of economische aard (maar bij * → advies Commissie)
 - » openbaar, dus niet (louter) privaat
 - » volksgezondheid, openbare veiligheid, milieu, ... economie
 - » bij prioritaire typen habitats en soorten (*) is advies van de Commissie vereist in geval van redenen van sociale of economische aard – diverse toepassingsgevallen (slechts 1 op 17 negatief)
 - » groot → niet plaatselijk, niet korte termijn, ...
 - » dwingend → hoger dan betrokken natuurbelangen (HvJ 1991 Commissie t. Duitsland Leybucht)

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Habitatrictlijn: uitleg en rechtspraak habitattoets:
 - compenserende maatregelen → samenhang van Natura 2000
 - » houdt ook in mitigerende maatregelen (beperken nadelige invloed)
 - » gelijkwaardigheid: zelfde habitatype, minstens zelfde oppervlakte, of kwaliteitsverbeterende maatregelen
 - » gelijktijdigheid: zeker beslist, uitgevoerd tegelijk met de ingreep, verder doet de natuur zijn werk
 - » sommige habitatypes zijn niet te compenseren
 - * gevolg ?
 - * belang van “uit de boot gevallen” gebieden
 - » speelt niet op niveau alternatievenonderzoek
 - » habitat-banking ?

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: GEBIEDSGERICHT LUIK

- Habitatrichtlijn: uitleg en rechtspraak habitattoets:
 - compenserende maatregelen → samenhang van Natura 2000
 - » voorzorgsbeginsel → nieuwe habitats creëren = compensatie, geen mitigatie (ivm onzekerheid of de habitat zich zal ontwikkelen) (HvJ 15 mei 2014, zaak 521/12, Briels) → zo geen omzeiling van passende beoordeling en juiste beoordeling van nodige compenserende maatregelen
 - » grote impact → “grote” compensaties, maar omzetting van natuurlijk rivierstelsel naar grotendeels “man-made” is niet uitgesloten (HvJ , 11 september 2012, zaak 43/10, Acheloos)

NATUURDECREET: SPECIALE BESCHERMINGSZONES

- Aanwijzing speciale vogelbeschermingszones B.VI.R. 17 oktober 1988
 - 23 gebieden: 7 geheel, 16 slechts groene ruimtelijke bestemmingen en bepaalde habitats (b.v. heiden en vennen, rietland) (7 % van Vlaanderen)
 - bijlagen (23 kaarten) nooit bekendgemaakt in Belgisch Staatsblad
 - HvJ 2003 Commissie t. België vindt dit onvoldoende omzetting
 - RvS 2002 Apers stelt vast dat het besluit nooit is aangevochten ...
 - enkele wijzigingen → 24
 - lange tijd weinig bescherming: voorbeelden ...

NATUURDECREET: SPECIALE BESCHERMINGSZONES

► Wijziging Natuurdecreet in 2002

- art. 36bis e.v.: omzetting gebiedsgericht luik van beide richtlijnen, vrij letterlijk en vrij behoorlijk, met toch nog enkele knelpunten
- aanwijzing:
 - ook voor dier- en plantensoorten van bijlage IV HRL (hamster, gladde slang, boomkikker, ...)
 - rechtsgrond voor aanwijzing speciale habitatbeschermingszones
 - » uitgevoerd bij B.Vl.R. 24 mei 2002 (38 gebieden, 8 % van Vlaanderen, maar meer dan 1/3^e overlapping met andere → 12 %), zonder openbaar onderzoek, met correcte bekendmaking
 - procedure voor aanwijzing van nieuwe of herziening van bestaande gebieden, met openbaar onderzoek

NATUURDECREET: SPECIALE BESCHERMINGSZONES

- instandhouding
 - instandhoudingsdoelstellingen: procedureel besluit (B.VI.R. 9 april 2009) + uitvoering: gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (B.VI.R. 23 juli 2010) → vertaling naar gebieden
 - knelpunt: voorrangsclausule voor ruimtelijke ordening (art. 9)
 - managementplannen Natura 2000, mogelijkheid van natuurrichtplannen, natuurprojectovereenkomsten, beheerovereenkomsten, ...
 - instandhouding bepaalde habitats administratieve overheden op hun gronden
 - integratie in beheerplannen en inrichtingsplannen (knelpunt: niet in reeds goedgekeurde bosbeheerplannen privé-bos)

NATUURDECREET: SPECIALE BESCHERMINGSZONES

- Habitattoets (art. 36ter, § 3 e.v.)
 - vergunningsplichtige activiteiten, ook na verstrijken oude vergunning
 - » knelpunt: geen vergunningsplicht op nadelige projecten (HvJ 2011 Commissie t. België: Waals Gewest veroordeeld)
 - » RvS 2005 gemeente Borsbeek: kap- en snoeiwerk op 7 ha
 - plannen of programma's
 - » knelpunt: bosbeheerplannen
 - » RvS 2001 Acke, 2009 Bouckaert: inkrimping of intrekking beschermd statuut zonder dat ingreep wordt voorzien valt er niet onder
 - » RvS 2010: gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan: inrichting dreef doorheen gebied (invloed vleermuizen)

NATUURDECREET: SPECIALE BESCHERMINGSZONES

- externe werking
 - » RvS diverse
 - » screening: hoever ga je daarin ? (windmolenparken)
- goedkeuring of weigering
 - » RvS 2010 gemeente Borsbeek: goedkeuring met daarin monitoringsverplichting om te kijken of er significante invloeden zijn ... is onaanvaardbaar
- passende beoordeling en wetenschappelijke onzekerheid
 - » RvS 2010-11 gemeente Brakel: aanleg aardgasleiding door beek van beekprik en rivierdonderpad: bij machtiging gaswet: initiatiefnemer moet leemte in kennis niet opvullen ← → bij o.m. stedenbouwkundige vergunning: onzorgvuldige besluitvorming

NATUURDECREET: SPECIALE BESCHERMINGSZONES

- alternatievenonderzoek
 - » RvS 2010 Schramme: alternatief dat onteigening van 30 woningen inhoudt is geen realistisch alternatief (???); nulalternatief wél
- compenserende maatregelen
 - » RvS 2002 Apers (Deurganckdok): geen compensatie teloorgang vogelrichtlijngebied door aanwijzing habitatrichtlijngebied → maatregelen voor natuurontwikkeling zijn vereist
 - » kan kwalitatieve compensatie volstaan als gebied echt is verminderd in oppervlakte ?
 - » RvS 2010 Schramme: correspondentie van compenserende maatregelen met de teloorgegangene habitats of verstoorde soorten
 - » RvS 2013 Natuurpunt Limburg , Orleans: natuurontwikkeling = compensatie, geen mitigatie

BOSDECREET

▸ Historiek

- Vóór Boswetboek 1854: Ordonnantie van Lodewijk XIV 1669 aangevuld met andere Franse wetgeving van toepassing op exploitatie privé-bossen
- Boswetboek 1854: “*bosregeling*” openbare bossen, “*bospolitie*”, exploitatie privé-bossen niet geregeld
- Grendelwetten 1921 en 1931: overdreven kappingen kunnen verboden worden door minister
- Besluitwet op de Stedenbouw 1946, Stedenbouwwet 1962, VCRO: ontbossing onderworpen aan bouwvergunning
- Bosdecreet 1990: modern decreet
 - ook exploitatie privé-bossen wordt geregeld
 - bossen hebben ook andere functies dan houtwinning
 - verouderde bepalingen afgeschaft

BOSDECREET

- ▶ Feiten
 - bosbedekking in Vlaanderen ongeveer 10 %
 - daarvan zijn 70 % privé-bossen
 - 2/3e van de bossen liggen buiten groene ruimtelijke bestemmingen (zonevreemde bossen)
- ▶ Doelstellingen
 - multifunctionaliteit van de bossen benadrukken
 - alle bossen beschermen, ook exploitatie privé-bossen regelen
- ▶ Toepassingsgebied
 - belang ervan groot: ontbossing, kapmachtiging, bepalingen bij verkoop, ...
 - “*de bossen*” + enkele oppervlakten die daarmee worden gelijkgesteld - uitzonderingen

BOSDECREET

► Toepassingsgebied

- bossen: *“de grondoppervlakten waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer functies vervullen”*
 - geen minimale oppervlakte
 - minstens drie bomen, met of zonder struiken (struiken alleen ?)
 - bosflora en –fauna moet aanwezig zijn
- vallen eveneens onder het toepassingsgebied (art. 3, § 2):
 - kaalvlakten voorheen met bos bezet die tot het bos blijven behoren
 - niet-beboste oppervlakten zoals boswegen, ...
 - bestendig bosvrije oppervlakten binnen het bos
 - houtaanplantingen (populier en wilg) ... behoudens korte-omloopteelt
 - grienden

BOSDECREET

- Toepassingsgebied
 - vallen niet onder het toepassingsgebied (art. 3, § 3):
 - fruitboomgaarden
 - tuinen, plantsoenen en parken
 - lijnbeplantingen en houtkanten, onder meer langs wegen, ...
 - boom- en sierstruikkwekerijen en arboreta buiten het bos
 - sierbeplantingen
 - kerstboomaanplantingen tot 4 meter hoogte
 - vroegere tijdelijke aanplantingen in kader van Europese set-aside van landbouwgrond (minder dan 200 ha in Vlaanderen)
 - wissenteelt ...
 - uitzonderingen restrictief interpreteren
 - boskartering

BOSDECREET

- Beheer van privé-bossen
 - kapping – kaalslag – ontbossing
 - kapping: gewoon taalgebruik: kapping van één of meerdere bomen “in een bos” (van bosbestand: kaalslag), zonder aan de grond een ander gebruik (dan bos) te geven (uitgroei andere bomen, heraanplanting of spontane bosopslag)
 - ontbossing: wél ander gebruik geven aan de grond
 - kapmachtiging vereist (art. 81, vierde lid)
 - uitzonderingen op de kapmachtiging
 - goedgekeurd beheersplan
 - noodgedwongen kappingen omwille van bescherming tegen brand of bestandsvernieling
 - onverwijld kappingen om veiligheidsredenen (melding binnen 24 uur)
 - dringende kappingen om sanitaire redenen (melding 14 dagen op voorhand met herstelplan)

BOSDECREET

- Beheer van privé-bossen
 - Modaliteiten van de kapmachtiging
 - beslissing ANB binnen 60 dagen (stilzwijgende vergunning)
 - materiële aspecten: multifunctionaliteit, duurzaamheid, ...
 - voorwaarden
 - geen georganiseerd administratief beroep (dus wel RvS)
 - geen schadevergoedingsmogelijkheid bij weigering van kapping
 - Beheerplan (pas op: wordt natuurbeheerplan, nieuw uitvoeringsbesluit op komst)
 - regelt het beheer voor de komende 20 jaar, gaat over op o.m. koper
 - ongeveer 30 % bosoppervlakte onder beheersplan
 - materiële aspecten: idem, ...
 - goedkeuring door ANB binnen 6 maanden (of vraag tot aanpassing)
 - tegen afkeuring is administratief beroep mogelijk bij Comité van beroep binnen 1 maand

BOSDECREET

- Beheer van openbare bossen
- Bebossing en herbebossing
 - bebossing – herbebossing: criterium of grond reeds onder Bosdecreet viel
 - Bosdecreet:
 - beplantingen met houtachtige gewassen in agrarisch gebied: adviezen van ANB én ambtenaar departement Landbouw en Visserij (gevraagd door gemeentebestuur)
 - subsidiemogelijkheden
 - Veldwetboek: bosaanplanting in agrarisch gebied of palend daaraan:
 - verboden op minder dan 6 meter tot scheidingslijn
 - vergunning gemeentebestuur binnen 30 dagen (stilzwijgende vergunning) (georganiseerd administratief beroep bij deputatie)
 - overige wetgeving: soms milieueffectrapport; natuurvergunning; pachtwet (opzegging door verpachter niet mogelijk om eigendom te bebossen), ...

BOSDECREET

▸ Ontbossing (art. 90bis)

- ontbossing: *“iedere handeling waardoor een bos geheel of gedeeltelijk verdwijnt en aan de grond een andere bestemming of gebruik wordt gegeven”* (art. 4, 15°) → eigenaar geeft grond andere functie
- stedenbouwkundige vergunning (en milieueffectrapport vanaf 3 ha) voor ontbossen van *“met bomen begroeide oppervlakten ...”*
- voorafgaand advies ANB vereist, gevraagd door vergunningverlenende instantie
- moratorium op ontbossing: geen stedenbouwkundige of verkavelingsvergunning dan
 - ofwel voor werken van algemeen belang, ofwel in woongebied of industriegebied, ofwel in niet-vervallen vergunde verkaveling, ofwel voor instandhouding in speciale beschermingszone
 - ofwel na individuele ontheffing van de minister (met inachtneming van de ruimtelijke bestemming)
- compensatie voor ontbossing is verplicht

BOSDECREET

- Ontbossing
 - compensatie voor ontbossing is verplicht
 - in natura, door storting van bosbehoudsbijdrage of door een combinatie van beide; vanaf 3 ha verplicht in natura
 - voorstel van aanvrager samen met aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning
 - ANB beslist en dit geldt als voorwaarde bij de vergunning
 - oppervlakte is 1X tot 3X volgens type bos en gebied, bosbehoudsbijdrage is ongeveer 2 euro/m²
 - compensatieverplichting geldt niet voor o.m.:
 - » eerste bouw woning (beperkt) in woongebied
 - » geen stedenbouwkundige vergunning vereist
 - geen stedenbouwkundige vergunning vereist
 - rooiing binnen 22 jaar na aanplanting of 3 jaar na de kaalkap van bebossing na inwerkingtreding Bosdecreet
 - goedgekeurd beheerplan voor een natuurreservaat ???

BOSDECREET

- ▶ Bescherming van het boscosysteem
 - verbod op wegname van de strooisellaag, oprichting constructies, ...
- ▶ Toegankelijkheid en occasioneel gebruik van bossen
 - toegankelijk op private en openbare boswegen (private: tenzij ontoegankelijk gesteld door bosbeheerder), speelzones, ...
- ▶ Bosreservaten
 - cf. natuurreservaten (amper een goeie 2.000 ha)
- ▶ Parken
- ▶ Bosinventaris
- ▶ Bosgroepen
- ▶ Subsidieregelingen, fiscale voordelen, ...
- ▶ Vervreemding, overdracht en onteigening
 - overdracht van openbare bossen
 - machtiging van Vlaamse Regering
 - geen gebruiksrechten dan met machtiging van Vlaamse Regering
 - geen onrechtmatige toe-eigening (o.m. door 30 jaar bezetting)

BOSDECREET

- Vervreemding, overdracht en onteigening
 - overdracht (of verdeling) van bossen en met bossen gelijkgestelde oppervlakten
 - rechten en plichten voortvloeiend uit Bosdecreet gaan over op verwerver
 - overdrager brengt verwerver vóór sluiten overeenkomst op de hoogte van de verplichtingen
 - instrumenterende ambtenaar neemt in authentieke akte op:
 - » verklaring van de overdrager dat hij zijn informatieplicht is nagekomen en de nodige stukken heeft overgedragen
 - » desgevallend het voorhanden zijn van een bosbeheersplan en de referentiegegevens ervan
 - mededeling door de instrumenterende ambtenaar aan het Bosbeheer binnen de 60 dagen
 - sanctieregeling: niet-tegenstelbaarheid aan het Bosbeheer; rechtzetting mogelijk bij authentieke akteverlening
 - onteigeningsmogelijkheid

SOORTENBESCHERMING

▸ Historiek

· Vogelbescherming

- Jachtwet 1846 → K.B. 1846 bescherming van nachtegaal en grasmus
- Wijziging Jachtwet in 1873 → K.B. 1873 bescherming van insectenetende vogels (enge soortenbescherming ← → parlementaire voorbereiding: teloorgang van leefgebieden !)
- Jachtwet 1882 → verdere K.B.'s (strikken lijster, blindmaken, vogelvangst, roofvogels, ...)
- Beneluxovereenkomst 1970 op jacht en vogelbescherming → wijziging Jachtwet 1882 → K.B. 1972 vogelbescherming (voor het eerst toepassing beschermingsbeginsel en principiële afschaffing vogelvangst)
- Vogelrichtlijn 1979 (beschermingsbeginsel) → K.B. 1981 vogelbescherming
- Jachtdecreet 1991
- Federaal: in uitvoering artikel Wet natuurbewoud 1973: K.B. 2001 in- uitvoer uitheemse vogelsoorten
- Natuurdecreet 1997 → Soortenbesluit 2009 (geldt naast K.B. 2001)

SOORTENBESCHERMING

- Bescherming andere diersoorten en plantensoorten
 - Wet riviervisserij 1883, nadien 1954 → reglementen riviervisserij, met inbegrip van o.m. bescherming vissoorten en Europese rivierkreeft
 - Veldwetboek 1886 →
 - » K.B. 1890 bescherming kikvorsen → K.B. 1893 gans het jaar door → K.B. 1965
 - » K.B. 1920 bescherming mollen → 1925 vrijwel ongedaan gemaakt; tegenwoordig onbeschermd
 - Wet schade organismen 1971 → K.B. 1973 bescherming kikvorsen
 - Wet natuurbehoud 1973 →
 - » K.B. 1976 bescherming plantensoorten
 - » K.B. 1980 bescherming diersoorten
 - » B.VI.R. 1993 introductie uitheemse soorten
 - Habitatrichtlijn 1992 (geen toepassing van het beschermingsbeginsel)
 - Natuurdecreet 1997 →
 - » Soortenbesluit 2009 (geldt naast B.VI.R. 1992 riviervisserij)

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: SOORTENGERICHT LUIK

▸ Vogelrichtlijn

- art. 5: algemene beschermingsregeling: verbod op:
 - opzettelijk doden of vangen
 - opzettelijk nesten of eieren vernietigen, beschadigen of wegnemen
 - eieren rapen of in bezit hebben
 - opzettelijk wezenlijk verstoren tijdens broedperiode
 - houden van vogels die niet mogen worden bejaagd of gevangen
- * notie opzettelijk HvJ 2006 Commissie t. Spanje: implicaties kennen en aanvaarden
- art. 8: verboden middelen (strikken, explosieven, ...)

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: SOORTENGERICHT LUIK

- art. 9: afwijkingen op o.m. art. 5 en 8
 - *“indien geen andere bevredigende oplossing bestaat” voor o.m. “volksgezondheid en openbare veiligheid, veiligheid van het luchtverkeer, belangrijke schade aan gewassen, vee, ... of ter bescherming van flora en fauna”*
 - » evolutie bestrijding van de spreeuw, ...
 - *“ten einde het vangen, het houden of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan”*
 - » vogelvangst voor kweekdoeleinden in België: Wallonië: RvS 1994 “vogelarrest van 10 miljoen frank”; HvJ 1996 – Vlaanderen: RvS 1997, ...
 - » rapen van kievitseieren in Nederland: HvJ 1987, ...

VOGELRICHTLIJN- EN HABITATICHTLIJN: SOORTENGERICHT LUIK

- art. 1: toepassingsgebied: *“alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lid-Staten”*
 - HvJ 1996 Van der Feesten: ook alleen buiten de EU voorkomende ondersoorten als de soort in de EU voorkomt (grijskopputter – putter)
 - HvJ 1996 Vergy: bevestiging; Vogelrichtlijn niet van toepassing op in gevangenschap geboren en opgekweekte vogels (Canadese dwerggans)
 - Corr. Antwerpen 1997 Van Leendert – noot – Antwerpen 1998: Chinese ringmussen
- * extra-territoriale invloed
- art. 14: stand-still (Lid-Staten kunnen strengere maatregelen nemen)
 - HvJ 1990 Gourmetteria Van den Burg (Schots sneeuwhoen): VRL totale harmonisatie → Nederland niet gerechtigd om een overeenkomstig de Vogelrichtlijn jaagbare soort in een andere Lid-Staat die niet in Nederland voorkomt te beschermen (het bezit te verbieden)

VOGELRICHTIJN EN HABITATRICHTLIJN: SOORTENGERICHT LUIK

▸ Habitatrictlijn

- art. 12: systeem van strikte bescherming van diersoorten bijlage IV, a)
 - cf. algemene bescherming art. 5 VRL
 - » HvJ 2002 Commissie t. Griekenland: bromfietsen op het strand met nesten van zeeschildpadden is “opzettelijke” verstoring
 - ook verbod op de beschadiging of de vernieling van de voortplantings- of rustplaatsen (= rechtstreekse habitatbescherming) (HvJ: hoeft inderdaad niet opzettelijk)
 - » HvJ 2011 Commissie t. Frankrijk hamster in de Elzas (op 7 jaar tijd teruggang holen tot minder dan 20 %; maïs ipv graanteelt)
 - ook instandhoudingsmaatregelen zodat bij toeval vangen en doden geen significante negatieve weerslag heeft op de soorten
- art. 13: systeem van strikte bescherming van plantensoorten bijlage IV, b)
 - o.m. verbod op vernielen in de natuur

VOGELRICHTLIJN EN HABITATRICHTLIJN: SOORTENGERICHT LUIK

- art. 13: systeem van strikte bescherming van plantensoorten bijlage IV, b)
 - o.m. verbod op vernielen in de natuur
- art. 15: verboden middelen (cf. art. 8 VRL)
- art. 16: afwijkingen op o.m. art. 12, 13 en 15:
 - geen andere bevredigende oplossingen
 - mogen geen afbreuk doen aan gunstige staat van instandhouding van de populaties (→ mitigerende en zelfs compenserende maatregelen)
 - cf. art. 9 VRL, maar ook om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard
 - » HvJ 2007 Commissie t. Finland: preventieve wolvenjacht waarbij impact vd jacht overstreden is, omwille van rendieren en honden kan niet (wolvenpopulatie in Finland: 200-tal, teruggaand; vgl. Duitsland: reeds meer dan 100, opgaand)

NATUURDECREET: SOORTENGERICHTE MAATREGELEN

- Rechtsgrond voor uitvoeringsbesluit: art. 51 e.v. → Soortenbesluit 2009
- Art. 9 (voorrang voor ruimtelijke bestemming en landbouw) geldt, maar niet voor de Europees beschermde soorten (bijlage I en alle andere vogels Vogelrichtlijn, bijlagen II en IV Habitatrichtlijn)
- Soortenbesluit: inleiding en toepassingsgebied
 - systematisch opgebouwd, juridisch-technisch behoorlijk en ook behoorlijke omzetting van Europese verplichtingen
 - regelt “enkel” de in- uit- en doorvoer van uitheemse soorten niet
 - jacht en riviervisserij niet opgenomen, maar soorten eronder ressorterend vallen onder het Soortenbesluit voor andere aspecten dan de jachtdaad en het vissen
 - de te bestrijden soorten op basis van het (federale) K.B. 1987 (muskusratten, distels, veldmuizen, ...) vallen buiten het Soortenbesluit
 - vergoeding van schade door wild en beschermde soorten geregeld in Wildschadebesluit 2009
 - lijst van louter uit Vlaams oogpunt beschermde soorten verouderd
 - nieuw: soortenbeschermingsprogramma en beheerregeling

NATUURDECREET: SOORTENGERICHTE MAATREGELEN

- Soortenbesluit: inventarisatie en registratie
- Soortenbesluit: soortenbescherming
 - Soorten: ook ondersoorten, rassen en variëteiten
 - Antwerpen 1998 Chinese ringmussen
 - Beschermde soorten → bijlage I waar categorie 1, 2 of 3 is aangekruist
 - categorie 1: enkel uit Vlaams oogpunt beschermde soorten
 - categorie 2: bijlage I en alle andere vogels Vogelrichtlijn en bijlage II Habitatrichtlijn
 - categorie 3: bijlage IV Habitatrichtlijn
 - maar voor het bezit ook buiten België in de EU in het wild voorkomende soorten
 - » Corr Gent 2010 steppe-arend

NATUURDECREET: SOORTENGERICHTE MAATREGELEN

- Soortenbesluit: soortenbescherming
 - Verboden handelingen
 - opzettelijk doden, vangen, betekenisvol verstoren, plukken, ... (notie opzettelijk → algemeen opzet uit het strafrecht)
 - » Antwerpen 2010: grootschalige ruimingswerken waterloop oerverzwaluw
 - onder zich hebben, vervoeren, verhandelen, ...
 - opzettelijk nesten van vogelsoorten of voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van andere beschermde diersoorten vernielen, beschadigen of wegnemen (t.a.v. categorie 3 diersoorten ook onopzettelijk)
 - bepaalde middelen, installaties, ...
 - opzettelijke introductie in het wild

NATUURDECREET: SOORTENGERICHTE MAATREGELEN

- Soortenbesluit: soortenbescherming
 - Afwijkingen:
 - afwijkingsclausules van art. 9 VRL en 16 HRL
 - voor enkel uit Vlaams oogpunt beschermde soorten mag ook worden afgeweken om redenen van economische, sociale of culturele aard, of vanwege regionale of lokale bijzonderheden
 - steeds gelden twee voorwaarden: geen andere bevredigende oplossing, geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding
 - Modaliteiten afwijkingen:
 - ANB beslist binnen een termijn die kan variëren (van 5 werkdagen tot 3 maanden)
 - administratief beroep bij de minister mogelijk binnen 30 kalenderdagen, die beslissing neemt binnen twee maanden
 - mag (met overname beoordelingskader !) worden geïntegreerd in natuurvergunning, beheerplan, milieuvergunning, stedenbouwkundige vergunning
- » RvS 2007: voorwaarde opleggen vrijwaring poel kamsalamander

CASE

ZILVERMEEUW

Overlast: lawaai, lastig vallen mensen, uitwerpselen, ...

Res nullius

Beschermde diersoort

Personen (ook gemeenten) kunnen afwijking van de bescherming vragen aan ANB
(concreet: Oostende doorprikken van eieren door brandweer op flatgebouwen)

Gemeenten kunnen politieverordeningen maken ter bescherming van openbare gezondheid
enz. eventueel bestraft met overlastboete (concreet: niet voederen, vuilniszak niet te vroeg buiten, ...)

Op langere termijn: overheden kunnen ook denken aan andere maatregelen:

- afvalbeleid: type vuilniszakken, ...
- stedenbouwkundig beleid: daken onaantrekkelijk maken voor meeuwen, ...
- beheerregeling overeenkomstig het Soortenbesluit voor alle kustgemeenten

Financiële vergoeding MINA-fonds enkel indien bestrijding niet zou mogen

CASE

VOS (JACHTDECREET)

Overlast: predatie van kleinvee (kippen, ...) ; zondebok ...

Res nullius

Jachtwild (niet totaal onbeschermd)

Jacht open 01/10-14/02

Bijzondere bejaging open 15/02-14/03 en 15/05-30/09

- Dus schoontijd in feite slechts 15 maart tot 14 mei
- Regels: max 500 m rond shade-percelen; eigenaar moet verklaren preventieve acties te hebben genomen volgens code vastgesteld door minister, melding vooraf aan ANB

Ook altijd > 50 m van burcht

Bestrijding (ganse jaar) door bijzondere veldwachters

Opm: in Nederland 's nachts maar 7 % natuureservaten, Vlaanderen 1 %; jacht en bestrijding in 2007 toont aan 2/3e populatie afgeschoten; jaarlijks zeker 1/3^e afgeschoten

Financiële vergoeding jachtrechthouder (fout aantonen, moeilijk) of MINA-fonds enkel indien bestrijding niet zou mogen

MILIEUHANDHAVING

- ▶ Milieuhandhavingsdecreet 2007 ingevoegd in DABM 1995
- ▶ Onderscheid milieumisdrijf (strafrechtelijk) en milieu-inbreuk (niet-strafrechtelijk)
 - lijst door Vlaamse Regering van milieu-inbreuken (inbreuken van eerder administratieve aard)
- ▶ Toezicht
- ▶ Bestuurlijke handhaving
 - bestuurlijke maatregelen (bevel tot stopzetting, bevel tot ongedaan maken van de gevolgen, ...)
 - bestuurlijke geldboeten
 - alternatieve bij milieumisdrijven (parket moet eerst beslissen niet te vervolgen), tot 250.000 euro (x 6)
 - exclusieve bij milieu-inbreuken, tot 50.000 euro (x 6)
- ▶ Strafrechtelijke handhaving
 - volgens ernst: van gevangenisstraf tot 5 jaar en geldboete tot 500.000 euro (x 6) ... ,tot de laagst mogelijke geldboete 10 tot 25 euro (x 6)
 - herstelmaatregelen op vordering van ANB, ... of ambtshalve